

**Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна
доценту Карині Ростовський
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022**

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Залєвського Владислава Едуардовича на тему
«Адміністративно-процесуальне регулювання земельних відносин»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань
08 – Право за спеціальністю 081 – Право**

Актуальність теми дисертаційної роботи. Сфера земельних відносин є однією з найбільш великих за обсягом і найважливіших з огляду на залучення великої кількості фізичних та юридичних осіб, різноманітних суб'єктів владних повноважень, а також багатоманітність аспектів правового регулювання. Участь у земельних відносинах великої кількості суб'єктів владних повноважень обумовлює необхідність надання таким відносинам відповідної процесуальної форми, що об'єктивується в існуванні багатоманітних адміністративних проваджень предметом яких є різноманітні аспекти господарського використання земель, їх обігу, державного регулювання, охоронних та захисних заходів тощо. Складність та багатоаспектність земельних відносин обумовлює те, що найбільш актуальні теоретичні та прикладні проблеми адміністративно-правового регулювання у сфері земельних відносин стосуються природи та структури відповідних адміністративних проваджень, способів прийняття владних рішень, обмеження вільного розсуду владних суб'єктів при вирішенні земельних питань, правових наслідків прийняття адміністративних актів стосовно земельних питань, мінімізації корупційних ризиків у відповідних процедурах, забезпечення прав учасників адміністративних проваджень у сфері земельних відносин тощо. Власне розгляду цих проблем і присвячене

дисертаційне дослідження В.Е.Залевського. Додаткової актуальності рецензованому дисертаційному дослідженню надає необхідність удосконалення адміністративно-процесуального регулювання земельних відносин у зв'язку із прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру».

З огляду на вищевказане, обрана тематика дисертаційного дослідження Залевського В.Е. є актуальною, своєчасною і такою, що має значення для науки адміністративного права.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження В.Е.Залевського відповідають традиційним критеріям наукової новизни, обґрунтованості та достовірності. Результати виконання дисертаційного дослідження сформульовані у вигляді авторських точок зору, висновків, пропозицій та рекомендацій мають належний ступінь обґрунтованості, що підтверджується аналізом і узагальненням теоретичних концепцій, підходів, положень нормативно-правових актів, а також відповідної правозастосовної практики. Виходячи зі змісту дисертації можна зробити висновок про те, що її автор досить добре володіє матеріалом дослідження, демонструє належний рівень опрацювання його емпіричної бази, а також належний рівень володіння методологією наукового пізнання. Структура дисертації є логічною і відповідає темі дослідження. Робота характеризується послідовністю, чіткою пов'язаністю завдань дослідження із положеннями, що містять наукову новизну та висновками, змістовністю матеріалу та аргументованістю висновків.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших для сучасної правової науки комплексних досліджень адміністративно-процесуальної форми земельних відносин. У результаті проведеного дослідження було вироблено нові положення, спрямовані на удосконалення та розвиток

сучасної концепції адміністративно-процесуального регулювання земельних відносин. У дисертації показано, що адміністративно-процесуальна форма реалізації владних повноважень у сфері земельних відносин може проявлятися або як процесуальна форма властива діяльності органів виконавчої влади, що характеризується здебільшого одноособовим способом прийняття рішень, або як процесуальна форма властива діяльності органів місцевого самоврядування, що характеризується здебільшого колегіальним способом прийняття рішень. Саме це й визначає особливості структури адміністративних проваджень у сфері земельних відносин. У межах дисертації визначено специфіку реалізації дискреційних повноважень органами місцевого самоврядування у процесі вирішення земельних питань, яка полягає у наявності у них вільного розсуду двох видів, а саме інтелектуального, який реалізується під час підготовки проекту рішення із земельних питань, і вольового, який реалізується під час голосування за проект відповідного рішення. Обмеження вільного розсуду здійснюється за допомогою встановлення виключного переліку підстав для прийняття негативного рішення, запровадження принципу мовчазної згоди у разі порушення строків розгляду питання, а також можливості оскарження у суді негативного рішення. У дисертації також доведено, що управлінським адміністративним провадженням у сфері земельних відносин є властивою складна, інтегральна структура, елементи якої представляють собою окремі адміністративні провадження - «субпровадження». Субпровадження представляють собою стандартні адміністративні провадження щодо прийняття управлінських рішень органами виконавчої влади чи органами місцевого самоврядування. Інтегральна структура, зокрема, є властивою для адміністративних проваджень по відчуженню або наданню у користування земельних ділянок державної або комунальної власності. Крім того, виділено окремий різновид управлінських адміністративних проваджень у сфері земельних відносин - циклічне багаторівневе адміністративне провадження з реституційним елементом. Показано, що нормативна конструкція

адміністративного провадження щодо припинення користування земельною ділянкою є унікальним прикладом поєднання провадження щодо застосування заходів адміністративного припинення та заходів адміністративної відповідальності в межах іншого деліктного провадження. Слід також відзначити зусилля автора, спрямовані на удосконалення положень вчення про адміністративно-процесуальну форму, зокрема уточнення того, що адміністративно-процесуальна форма у сфері земельних відносин – це формально (нормативно) визначена послідовність актів реалізації матеріальних правових норм, що обумовлює досягнення цілей адміністративно-правового регулювання у сфері земельних відносин;

Дискусійні положення дисертації. Відзначаючи належний теоретичний рівень наданої на рецензування дисертаційної роботи, її практичну значимість та наукову новизну, слід звернути увагу на певні дискусійні моменти, які випливають з її змісту. На нашу думку, авторові слід було б звернути увагу на запроваджену в Україні концепцію адміністративної процедури і сформулювати власне ставлення щодо співвідношення положень адміністративно-процедурного законодавства з положеннями, що регламентують здійснення адміністративних проваджень у сфері земельних відносин. Крім того, автор використовує термін «адміністративний процес» та похідні від нього всупереч домінуючому зараз в адміністративному праві підходу, відповідно до якого цим терміном здебільшого позначається діяльність адміністративних судів щодо вирішення публічно-правових спорів. Ще одним питанням, на яке було б бажано дати відповідь, хоча б в узагальненому вигляді, це питання про те, наскільки сучасні адміністративні провадження у сфері земельних відносин відповідають принципам адміністративної процедури. Висловлені зауваження мають характер наукової дискусії, окреслюють перспективи подальших наукових досліджень для автора та не ставлять під сумнів теоретичне і практичне значення дослідження.

Повнота викладу одержаних результатів. Результати дисертаційної роботи повністю відображено у належній кількості публікацій. Основні теоретичні положення та висновки дисертації В.Е.Залевського викладені у 8 наукових працях, з яких 4 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому виданні, а також 3 тези наукових доповідей, які відображають найважливіші положення та висновки дисертаційного дослідження, що належною та достатньою мірою презентують його результати. Кількість наукових публікацій здобувача відповідає нормативним вимогам щодо публікації результатів наукових досліджень і є достатньою, а зміст зазначених публікацій не є тотожним. У дисертації повною мірою викладено зміст та результати власних досліджень дисертанта, зроблено належні посилання на його власні наукові праці. Перелік зазначених праць міститься у списку використаних джерел. Усі публікації пов'язані з темою роботи та розкривають її зміст. На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано дисертантом самостійно, усі викладені у ньому положення та висновки з рекомендаціями сформульовані та обґрунтовані на основі особистих досліджень автора. Для аргументації окремих положень використані праці інших науковців, на які зроблені відповідні посилання. В індивідуально виконаних наукових працях використано лише авторські ідеї та розробки. Дисертація В.Е.Залевського на тему «Адміністративно-процесуальне регулювання земельних відносин» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження

ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Дисертація оформлена згідно з вимогами Наказу МОН України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019).

Загальний висновок. На підставі вищенаведеного можна стверджувати, що дисертація Залевського Владислава Едуардовича на тему: «Адміністративно-процесуальне регулювання земельних відносин» за рівнем теоретичної обґрунтованості, новизною та практичним значенням її результатів є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань – Право за спеціальністю 082 – Право.

Рецензент

**завідувач кафедри державно-правових
дисциплін юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна,
кандидат юридичних наук, доцент**

Наталія ГРИШИНА

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ

створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 15:18:03 29.12.2023

Назва файлу з підписом: Рецензія_Гришина.docx.p7s

Розмір файлу з підписом: 44.9 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Рецензія_Гришина.docx

Розмір файлу без підпису: 26.7 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Гришина Наталія Вікторівна

П.І.Б.: Гришина Наталія Вікторівна

Країна: Україна

РНОКПП: 2993213305

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 15:18:00 29.12.2023

Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг

Серійний номер: 382367105294AF9704000000224934001184CC01

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Алгоритм підпису: ДСТУ-4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в CMS-файлі (CAAdES)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
доктору юридичних наук, доценту,
Карині РОСТОВСЬКІЙ
61022, Харків, майдан Свободи, 4

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ Романа Вікторовича МИРОНЮКА на дисертаційну роботу Залєвського Владислава Едуардовича «Адміністративно-процесуальне регулювання у сфері земельних відносин», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право галузі знань 08 – Право

Актуальність теми дослідження. Тема наукової роботи Залєвського Владислава Едуардовича є безумовно актуальною та своєчасною оскільки вирішення більшості проблем правового регулювання у сфері земельних відносин лежить в площині здійснення адміністративних процедур щодо оформлення (переоформлення) права власності, раціонального використання земельних ресурсів, належного публічного адміністрування у цій сфері та застосування заходів адміністративної відповідальності. Також принагідно зазначити, що з 15 грудня 2023 року набув чинності Закон України «Про адміністративну процедуру», який на правовому рівні уніфікує більшість адміністративних процедур і викликає необхідність на сьогодні підлаштовувати правове поле здійснення адміністративних процедур в різних сферах до норм та стандартів цього закону і відповідно такий порядок потребує поглибленого наукового узагальнення та супроводження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація виконана з використанням сучасних наукових методів та підходів, в ній досліджені актуальні теоретичні та практично-прикладні аспекти адміністративно-процесуального регулювання земельних відносин у

результаті чого сформульовано низку пропозицій щодо удосконалення адміністративно-процесуального (процедурного) регулювання земельних відносин.

На виконання задач дослідження в межах дисертації було з'ясовано стан наукового доробку дослідження адміністративно-процесуального регулювання земельних відносин, виокремлено напрямки які потребують поглибленого наукового аналізу; розкрито зміст та виокремлено види адміністративних процедур регулювання земельних відносин, визначено правові засади їх здійснення; систематизовано принципи адміністративних процедур регулювання земельних відносин та розкрито їх зміст. В роботі виділено та охарактеризовано відмінності в адміністративних провадженнях у сфері земельних відносин, що здійснюються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; охарактеризовано види адміністративних проваджень у сфері земельних відносин з точки зору їх функціонального призначення, структури та особливостей; узагальнено інформацію щодо корупційних ризиків в адміністративно-процесуальному регулюванні у сфері земельних відносин та сформульовано напрямки їх мінімізації; сформульовано пропозиції щодо удосконалення адміністративно-процесуального регулювання у сфері земельних відносин.

Загальне позитивне враження від представленого дослідження підкріплюється отриманими результатами, які характеризують його **наукову новизну**.

Дисертантом визначено специфіку реалізації дискреційних повноважень органами місцевого самоврядування у процесі вирішення земельних питань, яка полягає у наявності у них вільного розсуду двох видів, а саме інтелектуального, який реалізується під час підготовки проекту рішення із земельних питань, і вольового, який реалізується під час голосування за проект відповідного рішення; зроблено висновок, що «обмеження вільного розсуду здійснюється за допомогою встановлення виключного переліку підстав для прийняття негативного рішення,

запровадження принципу мовчазної згоди у разі порушення строків розгляду питання, а також можливості оскарження у суді негативного рішення».

В межах виконання задач дослідження доведено, що управлінським адміністративним провадженням у сфері земельних відносин є властивою складна, інтегральна структура, елементи якої представляють собою окремі адміністративні провадження - «субпровадження», що представляють собою стандартні адміністративні провадження щодо прийняття управлінських рішень органами виконавчої влади чи органами місцевого самоврядування, зокрема, є властивою для адміністративних проваджень по відчуженню або наданню у користування земельних ділянок державної або комунальної власності.

В межах роботи удосконалено підходи до розуміння природи земельних спорів у контексті їх розуміння як конфлікту між суб'єктами земельних прав стосовно їх реалізації, обумовлений різницею правових позицій таких суб'єктів стосовно змісту та обсягу таких прав, і який не може бути вирішений без залучення суб'єкта владних повноважень, а саме суду або органу місцевого самоврядування.

Окрему увагу у дисертаційному дослідженні приділено корупційним ризикам в адміністративних провадженнях у сфері земельних відносин, зокрема показано, що управлінським адміністративним провадженням у сфері земельних відносин властивий високий корупційний ризик, пов'язаний, поряд з іншим і з недоліками відповідного адміністративно- процесуального регулювання. На підставі аналізу найбільш поширених ризиків запропоновано заходи щодо удосконалення адміністративно- процесуального регулювання у сфері земельних відносин, що має на меті мінімізацію корупційних ризиків.

Досліджено адміністративні провадження щодо вирішення земельних спорів. У контексті дослідження структури адміністративного провадження щодо вирішення земельних спорів встановлено, що у разі оскарження рішення щодо вирішення земельного спору у суді, відповідне

адміністративне провадження переривається, оскільки процесуальної мети такого провадження не досягнуто, і переходить у площину провадження судового, а у разі визнання такого рішення правомірним, адміністративне провадження завершується.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Повнота висвітлення результатів дослідження зумовлена тим, що основні положення та результати дисертації викладено в 5 наукових статтях, що визначені як фахові з юридичних дисциплін, в тому числі одній виданій в міжнародному виданні (Республіка Польща) а також у 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Дисертаційне дослідження виконане автором самостійно з використанням останніх досягнень теорії конституційного та адміністративного права. Усі сформульовані в ньому положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень дисертанта. Для аргументації власних положень і висновків дослідник використовував напрацювання інших учених, належні посилання на які містяться у роботі.

Дисертацію оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони мають як науково-теоретичну, так і практичну сферу застосування. Положення та висновки дисертації можуть бути підґрунтям для подальшого дослідження адміністративних процедур у сфері земельних відносин.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження. У цілому позитивно оцінюючи дисертацію Залевського В.Е. необхідно висловити ряд зауважень, звернути увагу на твердження, що викликають сумніви та можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час її захисту:

1. В роботі належну увагу приділено питанням структури адміністративних проваджень у сфері земельних відносин, а також їх типології і класифікації. При розгляді видової різноманітності адміністративних проваджень у сфері земельних відносин автором за основу

узято їх поділ на юрисдикційні та неюрисдикційні. Так ним до юрисдикційних віднесено провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері земельних відносин, провадження щодо припинення користування земельною ділянкою яка використовується із порушеннями земельного законодавства та провадження щодо вирішення земельних спорів в адміністративному порядку. Серед неюрисдикційних адміністративних проваджень автор виділяє управлінські провадження, сервісні провадження та допоміжні провадження. Однак, на нашу думку, визначення за основу поділу таких проваджень (процедур) поняття «юрисдикції» не є доречним, адже саме поняття юрисдикції має широке значення і тлумачиться як комплекс (система) повноважень певного суб'єкта в тій чи іншій сфері, таким чином «неюрисдикційних повноважень» взагалі не може бути, адже вони не входять в межі повноважень певного суб'єкта а отже не можуть ним здійснюватися. Більш доречним є поділ адміністративних проваджень на провадження щодо надання адміністративних послуг, контрольного-наглядові, адміністративно-деліктні провадження.

2. Автором часто вживається дефініція «управлінські адміністративні провадження у сфері земельних відносин», під якими він розуміє провадження пов'язані із реалізацією повноважень щодо володіння користування та розпорядження земельними ділянками, визначають порядок встановлення або зміни правового статусу чи правового режиму земель або земельних ділянок (с. 191 роботи). Управлінські провадження разом з сервісними провадженнями автор відносить до неюрисдикційних адміністративних проваджень. Однак знову ж таки, на нашу думку, поняття «управління» має більш широке значення ніж реалізація повноважень адже також охоплює напрямок надання адміністративних послуг. Тому даний вид провадження буде правильно називати «контрольне провадження у сфері...»

3. В межах дисертаційного дослідження сутності різних видів адміністративних проваджень у сфері земельних відносин, автор приходить до висновку, що «управлінським адміністративним провадженням у сфері

земельних відносин є властивий високий корупційний ризик, пов'язаний, поряд з іншим і з недоліками відповідного адміністративно-процесуального регулювання». Одним із напрямків удосконалення адміністративно-процесуального регулювання у сфері земельних відносин, що має на меті мінімізацію корупційних ризиків автор виділяє необхідність відмови від безоплатного надання у власність будь-яких земельних ресурсів. В межах процедури захисту доцільно почути думку автора щодо наведення аргументів на користь такої пропозиції.

4. Висновки дисертаційного дослідження були більш ґрунтовними та переконливими якби автор при їх формуванні спирався на емпіричну базу дослідження а саме: практику діяльності суб'єктів владних повноважень щодо здійснення адміністративних процедур у сфері земельних відносин; результати розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері землевідведення та землекористування. Однак дослідження окремих положень в роботі, пов'язаних з практикою діяльності антикорупційних органів щодо запобігання корупційним ризикам пов'язаним із залученням фіктивних заявників для відведення земельних ділянок шляхом використання механізму безоплатної приватизації базується на емпіричних дослідженнях автора (стор.152-154 роботи).

5. У висновках за результатами дослідження доцільно було систематизувати пропозиції щодо удосконалення правових засад здійснення адміністративних проваджень у сфері земельних відносин, які запропоновані в окремих положеннях роботи.

Слід зазначити, що висловлені зауваження не впливають на позитивну оцінку виконаної роботи і викликані скоріше наявністю новаторських ідей, а також складністю обраного предмету наукового аналізу.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація «Адміністративно-процесуальне регулювання у сфері земельних відносин», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (Із змінами,

внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022) «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Залєвський Владислав Едуардович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

**Офіційний опонент -
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ**

Роман МИРОНЮК

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 12:59:11 11.01.2024

Назва файлу з підписом: Відгук_Миронюка_дис. Залєвського.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 1012.3 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Відгук_Миронюка_дис. Залєвського.pdf
Розмір файлу без підпису: 1009.0 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: МИРОНЮК РОМАН ВІКТОРОВИЧ

П.І.Б.: МИРОНЮК РОМАН ВІКТОРОВИЧ

Країна: Україна

РНОКПП: 2828810856

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:59:06
11.01.2024

Сертифікат виданий: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Серійний номер: 248197DDFAB977E504000000F143C0007B812704

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2023.12.21 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
доктору юридичних наук, доценту,
Карині РОСТОВСЬКІЙ
61022, Харків, майдан Свободи, 4

ВІДГУК

офіційного опонента, завідувача кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Київського національного торговельно-економічного університету, доктора юридичних наук, професора Тараса Олександровича ГУРЖІЯ на дисертацію Залєвського Владислава Едуардовича «Адміністративно-процесуальне регулювання земельних відносин», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, галузі знань 08 - Право

Актуальність теми дисертаційної роботи. Розвиток сучасної, людиноцентричної парадигми адміністративного права обумовлює збільшення уваги до питань саме адміністративно-процесуального, а з урахуванням останніх тенденцій розвитку адміністративно-правової термінології, адміністративно-процедурного регулювання практично в усіх сферах суспільних відносин. Але, процесуальні новації концептуального характеру впроваджуються в умовах існування достатньо добре розвинутого адміністративно-правового регулювання. Відтак комплексне удосконалення адміністративно-процесуального законодавства має спиратися на науково обґрунтовані уявлення про стан адміністративно-процесуального регулювання у конкретних сферах. Сфера земельних відносин тут не є виключенням, особливо з урахуванням того, що у цій сфері реалізується надзвичайно багато владних повноважень, насамперед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування і така реалізація відбувається у відповідній процесуальній формі. Дослідницькі завдання у цій сфері ускладнюються тим, що їх предмет знаходиться у полі зору представників наук земельного права та адміністративного права, але підходи до вирішення проблем суттєво різняться. З огляду на це, отримання та систематизація знань про стан адміністративно-процесуального регулювання земельних відносин є

актуальним і своєчасним завданням, а отже тема дисертаційного дослідження Залевського В.Е. також є актуальною і своєчасною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ознайомлення зі змістом дисертації Залевського В.Е. показало, що положення, висновки та рекомендації, сформульовані у ній, можна оцінити як достатньою мірою обґрунтовані. Такий висновок базується на тому, що автор ретельно ставиться до формулювання будь-яких, навіть самих дрібних моментів роботи. Починаючи від визначення мети, постановки дослідницьких завдань, визначення об'єкту і предмету дослідження і до фінальних висновків автор намагається якомога точніше висловлювати свої думки, аргументувати авторські точки зору, підкріплювати їх посиланнями на наукові джерела. Запропоновані автором визначення понять логічно правильно побудовані і є доволі лаконічними. Об'єкт і предмет дослідження сформульовані чітко і у повній відповідності до теми дослідження. визначені достатньо коректно і у чіткій відповідності темі дисертації. Завдання дисертаційного дослідження розташовані у логічній послідовності, сформульовані конкретно і на їх основі логічно правильно вибудована структура дисертації, що сприяє цілісному сприйняттю матеріалу дисертаційної роботи. Належний рівень обґрунтованості результатів дослідження, не в останню чергу забезпечується використанням належної методологічної бази. Така база традиційно охоплює діалектичний, системний та аксіологічний підходи, а також сукупність загальнонаукових та спеціально-юридичних методів та прийомів наукового пізнання. Враховуючи особливості предмету науки адміністративного права, у дослідженні найбільш уживаними є формально-юридичний та порівняльно-правовий методи. Деякі науково значимі результати отримані з використанням методів типології і класифікації. На нашу думку, найбільш вдалим у даній дисертації стало поєднання автором системно-структурного та формально-юридичного методів, що дало змогу подивитись на структуру деяких адміністративних проваджень у сфері земельних відносин з нестандартної точки зору. Крім власне констатації цілком достатнього рівня

обґрунтованості положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, необхідно зауважити й на тому, що автор продемонстрував добрі навички юридичної аргументації, що є надзвичайно важливим умінням дисертанта.

У Розділі 1 «Загальнотеоретичні засади адміністративно-процесуального регулювання земельних відносин» автор цілком слушно приділяє увагу земельним відносинам як предмету адміністративно-правового регулювання, де достатньо коректно збалансовує адміністративно-правові та земельно-правові підходи до предмету дослідження. Далі він описує адміністративно-процесуальну форму у регулюванні земельних відносин виділяючи її ознаки та даючи їм характеристику, а потім виділяє основні види адміністративних проваджень у сфері земельних відносин, даючи їм загальну характеристику. У межах даного розділу автор розвиваючи хід думок від загального до конкретного робить слушний висновок про те, що адміністративне провадження є результатом об'єктивації адміністративно-процесуальної форми відносно конкретної сфери правового регулювання, у даному випадку – сфери земельних відносин. Логічним умовиводом із даного положення виглядає твердження автора стосовно того, що структура адміністративного провадження є результатом об'єктивації структури адміністративно-процесуальної форми, а відтак вона обов'язково має містити елементи, які за своїми характеристиками відповідають елементам адміністративно-процесуальної форми. Проте, вона може містити й інші елементи, існування яких обумовлюється специфікою предмету регулювання, у даному випадку - земельних відносин. Логічним розвитком даних положень виглядає запропонована автором класифікація адміністративних проваджень. На першому рівні – дихотомічна, з виділенням юрисдикційних та неюрисдикційних адміністративних проваджень, а на другому, в межах неюрисдикційних адміністративних проваджень виділяються управлінські, сервісні та допоміжні провадження. У свою чергу серед юрисдикційних адміністративних проваджень пропонується виділяти адміністративно-деліктні та провадження з вирішення земельних спорів. Слід зауважити, що

структура наступних розділів дисертації логічним чином базується на запропонованій класифікації.

У розділі 2 «Неюрисдикційні адміністративні провадження у сфері земельних відносин» послідовно розглядає відповідні види адміністративних проваджень, а саме управлінські, сервісні та допоміжні. В окремий підрозділ винесено матеріал, присвячений проблемі мінімізації корупційних ризиків в адміністративно-процесуальному регулюванні у сфері земельних відносин. Незважаючи на уявну простоту питання, автору вдалося виявити достатньо цікаві моменти, що стосуються структури управлінських проваджень. Одним з таких є твердження про те, що для управлінських адміністративних проваджень у сфері земельних відносин є характерною складна, інтегральна структура, елементи якої представляють собою окремі адміністративні провадження, які автор пропонує називати «субпровадженнями». Така структура, на думку автора, є властивою для адміністративних проваджень по відчуженню або наданню у користування земельних ділянок державної або комунальної власності. Цікавим тут є і запропонований автором методологічний підхід для визначення структури адміністративних проваджень пов'язаних із відчуженням земельних ділянок оснований на диференціації процесуальної мети. На цій основі автором запропоновано два підходи до визначення структури провадження щодо безоплатного надання земельних ділянок у власність в межах норм безоплатної приватизації. Досить незвичним, але дуже оригінальним з наукової точки зору є виділення такого окремого різновиду управлінських адміністративних проваджень у сфері земельних відносин, як циклічне багаторівневе адміністративне провадженням з реституційним елементом. Прикладом такого провадження автор вважає адміністративне провадження щодо консервації земель. Реституційний елемент полягає в тому, що кінцеве рішення, прийняте уповноваженим органом за своїм змістом може бути протилежним за змістом рішення, на виконання якого було спрямоване відповідне провадження. Певний інтерес викликають також пропозиції автора стосовно того, що у структурі інтегральних проваджень як управлінського так і сервісного

характеру можна виділити низку видів адміністративних проваджень, які не мають самостійного значення у відриві від процесуальної мети інтегрального (комплексного) провадження, але є необхідними для досягнення зазначеної процесуальної мети. Такі провадження пропонується назвати «допоміжні провадження» і до них відносяться, насамперед, погоджувальні та затверджувальні (легітимізаційні) провадження. У межах підрозділу, присвяченого корупційним ризикам в адміністративно-процесуальному регулюванні у сфері земельних відносин, автором запропоновані цікаві напрямки удосконалення адміністративно-процесуального регулювання у сфері земельних відносин, що має на меті мінімізацію корупційних ризиків.

У межах розділу 3 «Юрисдикційні адміністративні провадження у сфері земельних відносин» автор розглядає особливості адміністративно-деліктних проваджень та проваджень з вирішення земельних спорів. Попри те, що адміністративно-деліктні провадження є досить добре дослідженими і існує велика кількість відповідної літератури, автору вдалося знайти чергову нетипову конструкцію такого провадження, а саме процесуальну конструкцію провадження щодо припинення права користування земельною ділянкою. Ця конструкція, за твердженням автора поєднує провадження щодо застосування заходів адміністративного припинення та заходів адміністративної відповідальності в межах іншого деліктного провадження, оскільки прийняття рішення про припинення права користування земельною ділянкою яка використовується з порушенням земельного законодавства є проявом застосування адміністративних санкцій. У контексті дослідження проваджень щодо вирішення земельних спорів найбільший інтерес представляють положення про те, що у разі оскарження рішення щодо вирішення земельного спору у суді, відповідне адміністративне провадження переривається, оскільки процесуальної мети такого провадження не досягнуто, і переходить у площину провадження судового. У разі визнання такого рішення правомірним, адміністративне провадження завершується. У свою чергу, у разі визнання рішення неправомірним та його скасування, адміністративне провадження стає незакінченим і втрачає своє значення. Фактично, у разі

оскарження рішення щодо вирішення земельного спору у суді, ми маємо справу із пов'язаним провадженням, яке не є структурним елементом основного адміністративного провадження, але є необхідним інструментом легітимізації відповідного рішення

Фінальним змістовним елементом дисертації є загальні висновки, які дають повне уявлення про здобутки автора, отримані в результаті вирішення дослідницьких завдань. Висновки повною мірою відповідають меті та завданням роботи.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження.

Оцінюючи наукову новизну результатів дисертаційного дослідження слід зауважити, що автору вдалося сформулювати та обґрунтувати значну кількість відповідних положень. При цьому, зміст таких положень практично не викликає сумнівів щодо їх наукової новизни. До положень, які були сформульовані вперше, варто відзначити положення про специфіку реалізації дискреційних повноважень органами місцевого самоврядування у процесі вирішення земельних питань, про складну, інтегральну структуру управлінських адміністративних проваджень у сфері земельних відносин, про циклічні багаторівневі адміністративні провадження з реституційним елементом, про нормативну конструкцію адміністративного провадження щодо припинення користування земельною ділянкою тощо.

Варто погодитись з автором в оцінці з позиції наукової новизни положень, що були удосконалені у процесі дисертаційного дослідження. Це повною мірою стосується положень вчення про адміністративно-процесуальну форму, удосконалення підходів до типології адміністративних проваджень у сфері земельних відносин, критерії розмежування управлінських та сервісних проваджень тощо.

У контексті подальшого розвитку відомих наукових положень з позицій наукової новизни можна відмітити обґрунтування доцільності та необхідності використання методів адміністративного права для регулювання земельних відносин, положення щодо систематизації корупційних ризиків у сфері

адміністративно-процесуального регулювання земельних відносин, положення щодо структури адміністративних проваджень тощо.

Зауваження щодо змісту дисертаційної роботи. У той самий час, поряд із беззаперечно позитивними рисами, дисертаційній роботі притаманні певні недоліки, які стосуються насамперед дискусійності певних положень або необхідності їх додаткової аргументації. Серед таких вважаємо за необхідне звернути увагу на такі:

1. Дискусійний характер має структура авторської класифікації адміністративних проваджень у сфері земельних відносин. Поділяючи такі провадження на юрисдикційні і неюрисдикційні, автор відносить до неюрисдикційних проваджень: управлінські, сервісні та допоміжні провадження. При цьому останні розглядаються на одному рівні узагальнення, тобто як одно порядкові правові явища. У логіку такої класифікації досить важко вписується уявлення автора про природу допоміжних проваджень як такі, що «не мають самостійного значення без зв'язку із управлінськими чи сервісними провадженнями, але є необхідною складовою інших адміністративних проваджень *підкреслено мною. Т.Г.*» (див.: с. 4, 80. 191 дисертації).

2. У своїй дисертації В.Е.Залевський здійснює структурування адміністративно-деліктного провадження, причому першою стадією такого провадження він пропонує вважати стадію порушення справи про вчинення адміністративного правопорушення (див.: ст. 168 дисертації). Зі свого боку маю зазначити, що на практиці порушення справи про вчинення адміністративного проступку відбувається на підставі попередньої кваліфікації правопорушення, що, в свою чергу, передбачає здійснення низки попередніх процесуальних дій, як-то: вивчення обставин події, встановлення особи порушника тощо. Такі попередні дії є інтегральною складовою адміністративно-деліктного провадження, а в теорії адміністративного права їх сукупність прийнято іменувати попереднім адміністративним розслідуванням. Оскільки це адміністративне розслідування завжди передує порушенню справи, то, вочевидь, саме воно повинно вважатися початковою стадією адміністративно-деліктного провадження.

3. Автор розглядає провадження по справах про адміністративні правопорушення у сфері земельних відносин "у відриві" від підсумкового результату (виконання адміністративного стягнення), не включаючи відповідну стадію до його структури. Адміністративно-деліктне провадження являє собою цілісний, логічно структурований процес, покликаний забезпечити реалізацію завдань адміністративної відповідальності, передусім — охорону прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку від адміністративних правопорушень (проступків). Цілком очевидно, що реалізація цих завдань втілюється у виконанні адміністративних стягнень.

Таким чином, виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення, хоча і вирішує певні спеціальні завдання, проте її завдання не від'ємні від завдань, які розв'язуються провадженням у справах про адміністративні правопорушення, а навпаки — детерміновані ними та підпорядковані загальним цілям адміністративної відповідальності. Фактично, виконання адміністративних стягнень є результуючою фазою адміністративно-деліктного провадження, котра втілює його основні цілі та логічно підсумовує його перебіг. Тож у функціональному аспекті виконання адміністративних стягнень має розглядатись як органічна складова провадження по справах про адміністративні правопорушення.

З огляду на викладене, думка про автономний характер виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення не виглядає достатньо переконливою. Тим більше, що на практиці основна маса таких постанов виконуються фізичними і юридичними особами абсолютно добровільно, що не передбачає застосування спеціальних процедур.

4. Не виглядає переконливим твердження автора про те, що ст. 53 -5 КУпАП може вважатися прикладом деліктного регулювання адміністративно- процесуальних відносин. Як уявляється про деліктне регулювання неюрисдикційних (управлінських, процедурних тощо) відносин доречно вести мову лише тоді, коли ці відносини не врегульовані,

так званими, «позитивними нормами». У даному ж випадку ст. 53-5 КУпАП встановлює відповідальність за посягання на суспільні відносини, регламентовані земельним законодавством (див.: ст. 186-1 Земельного кодексу України). Відповідно, по відношенню до зазначених відносин вона виконує суто охоронну, а не регуляторну функцію.

Але, слід зазначити, що вищезазначені зауваження не знижують теоретично та практичної цінності проведеного В.Е. Залевським дослідження, проте потребують реакції в межах процедури публічного захисту дисертації.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях. Ознайомлення з публікаціями дисертанта дає можливість зробити висновок про достатній за повнотою виклад у них результатів дисертації. Публікації як за кількістю, так і за якістю відповідають нормативним вимогам. Перелік публікацій налічує вісім наукових праць, з яких чотири представлені у вигляді статей у наукових фахових виданнях України, одна стаття опублікована у зарубіжному виданні і ще три у вигляді опублікованих тез наукових доповідей на відповідних наукових конференціях.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Оцінка дисертації В.Е.Залевського з точки зору дотримання правил академічної доброчесності дає можливість зробити висновок про те, що вона виконана автором самостійно, результати отримані автором персонально, на основі власних наукових розвідок. Посилання на використані джерела зроблені коректно з дотриманням нормативних вимог. Зміст публікацій дисертанта відповідає темі дисертаційної роботи і використаний у них матеріал позначений у тесті дисертації відповідними посиланнями. Усі публікації здійснені без співавторів. Ознак академічного плагіату у дисертаційній роботі не виявлено.

Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації. Анотації до дисертації виконані українською та англійською мовами. Обсяг анотацій відповідає нормативним вимогам. Зміст анотацій відповідає основному змісту дисертації та відображає найбільш вагомні аспекти дисертаційного дослідження, що дає правильне уявлення про його мету та результати.

Загальний висновок. На підставі проведеного аналізу можна констатувати, що дисертаційне дослідження на тему «Адміністративно-процесуальне регулювання земельних відносин» виконано на належному теоретичному та методологічному рівні, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а його автор – Залєвський Владислав Едуардович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Офіційний опонент :

**Завідувач кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Київського національного
торговельно-економічного університету,
доктор юридичних наук, професор**

Тарас ГУРЖІЙ

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 12:44:35 11.01.2024

Назва файлу з підписом: відгук Гуржій Т.О..pdf.p7s
Розмір файлу з підписом: 4.5 МБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: відгук Гуржій Т.О..pdf
Розмір файлу без підпису: 4.5 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ГУРЖІЙ ТАРАС ОЛЕКСАНДРОВИЧ
П.І.Б.: ГУРЖІЙ ТАРАС ОЛЕКСАНДРОВИЧ
Країна: Україна
РНОКПП: 2849026133
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:44:35 11.01.2024
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000007C013F0144A5B704
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)
Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2023.12.21 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
доктору юридичних наук, доценту,
Карині РОСТОВСЬКІЙ
61022, Харків, майдан Свободи, 4

ВІДГУК

офіційного опонента, професора кафедри адміністративного та фінансового права Львівського національного університету імені Івана Франка, доктора юридичних наук, професора Андрія Михайловича ШКОЛИКА на дисертацію Залєвського Владислава Едуардовича «Адміністративно-процесуальне регулювання земельних відносин», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, галузі знань 08 - Право

Актуальність теми дисертаційної роботи. Сфера земельних відносин як об'єкт адміністративно-процесуального регулювання є цікавою з тієї точки зору, що саме у ній представлені усі можливі види адміністративних проваджень, починаючи від проваджень з надання адміністративних послуг, адміністративних проваджень суто управлінської природи, і закінчуючи адміністративно-деліктними провадженнями. Цей фактор дає можливість комплексного розгляду проблеми удосконалення адміністративно-процесуального регулювання, особливо з позицій необхідності узгодження відповідного законодавства із положеннями Закону України «Про адміністративну процедуру». Власне, потреба у формуванні належної емпіричної бази для удосконалення законодавства у частині адміністративно-процесуального регулювання земельних відносин й обумовлює, значною мірою, актуальність теми даного дисертаційного дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційній роботі В.Е. Залєвського у значній мірі притаманні такі риси, як системність та послідовність викладення матеріалу, чіткість формулювань авторських думок, у тому числі ретельний підхід до формулювання визначень понять, обґрунтованість власної позиції та основних висновків. Ознайомлення зі змістом дисертаційного дослідження дає можливість стверджувати про

грунтовність підходу автора до дослідження відповідного предмету. Об'єкт і предмет дослідження визначені достатньо коректно і у чіткій відповідності темі дисертації. Завдання дисертаційного дослідження сформульовані досить лаконічно, у логічній послідовності і повною мірою кореспондують із метою дослідження, а саме вивчення теоретичних та прикладних аспектів адміністративно-процесуального регулювання у сфері земельних відносин, формування доктринальної та методологічної основи для адміністративно-правового регулювання земельних відносин з урахуванням необхідності надання відповідним відносинам процесуальної форми. Структура дисертації є логічною та забезпечує досягнення результатів дослідження. Методологічна база дисертаційного дослідження охоплює сукупність філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних підходів та методів. в цілях дисертаційного дослідження використані системний та аксіологічний підходи. У роботі широко використані формально-юридичний та порівняльний методи, а також методи типології і класифікації. Використання цілісної системи загальнотеоретичних і спеціальних методів наукового пізнання сприяло досягненню мети дослідження та формулюванню частини обґрунтованих висновків і рекомендацій. Використана автором аргументація дає можливість погодитися із більшістю сформульованих ним положень та констатувати, що вони характеризуються достатнім ступенем достовірності.

У Розділі 1 «Загальнотеоретичні засади адміністративно-процесуального регулювання земельних відносин» автор розглядає земельні відносини як предмет адміністративно-правового регулювання, описує адміністративно-процесуальну форму у регулюванні земельних відносин, а також здійснює загальну характеристику основних видів адміністративних проваджень у сфері земельних відносин. У межах даного розділу автор показує, що адміністративне провадження є результатом об'єктивації адміністративно-процесуальної форми відносно конкретної сфери правового регулювання, у даному випадку – сфери земельних відносин. Відповідно

структура адміністративного провадження є результатом об'єктивації структури адміністративно-процесуальної форми. На думку автора, вона обов'язково має містити елементи, які за своїми характеристиками відповідають елементам адміністративно-процесуальної форми, але, у той самий час, може містити й інші елементи (стадії), існування яких обумовлюється специфікою предмету регулювання, а саме земельних відносин. У цьому ж розділі закладається основа для розгляду особливостей конкретних видів адміністративних проваджень. Зокрема автор пропонує розглядати дві великих групи адміністративних проваджень, а саме юрисдикційні та не юрисдикційні. Серед неюрисдикційних адміністративних проваджень виділяються управлінські провадження, сервісні та допоміжні провадження. Серед юрисдикційних – адміністративно-деліктні та провадження з вирішення земельних спорів. Відповідно до наведеної класифікації формується структура наступних розділів дисертації.

У розділі 2 «Неюрисдикційні адміністративні провадження у сфері земельних відносин» розглядаються відповідні види адміністративних проваджень, а також окрему увагу приділено питанням корупційних ризиків в адміністративно-процесуальному регулюванні у сфері земельних відносин. Одним із найбільш цікавих висновків цього розділу є положення про те, що для управлінських адміністративних проваджень у сфері земельних відносин є характерною складна, інтегральна структура, елементи якої представляють собою окремі адміністративні провадження, які можна називати «субпровадженнями». Субпровадження в межах інтегрального провадження представляють собою стандартні адміністративні провадження щодо прийняття управлінських рішень органами виконавчої влади чи органами місцевого самоврядування. Інтегральна структура, зокрема, є властивою для адміністративних проваджень по відчуженню або наданню у користування земельних ділянок державної або комунальної власності. При цьому зауважується, що окремі стадії управлінських адміністративних проваджень у сфері земельних відносин не мають чітко визначеної процесуальної форми.

Такими, зокрема, є провадження із створення різноманітної технічної документації щодоземельних ділянок чи вчинення контрольних чи оціночних дій щодо них. Ці стадії мають своє чітко визначене місце у структурі інтегрального (комплексного) провадження, мають чітко визначену процесуальну мету, але не мають чіткої, нормативно визначеної процесуальної конструкції.

У розділі 3 «Юрисдикційні адміністративні провадження у сфері земельних відносин» автором досліджуються адміністративно-деліктні провадження та провадження з вирішення земельних спорів. У межах цього розділу особливо цікавими виглядають положення щодо специфіки процесуальної конструкції провадження щодо припинення права користування земельною ділянкою. Ця специфіка, на думку автора, полягає в тому, що воно починається як провадження із застосування заходів адміністративного припинення, а закінчуватись може як провадження у справі про адміністративне правопорушення, а потім й провадження щодо припинення права користування земельною ділянкою. Нормативна конструкція адміністративного провадження щодо припинення користування земельною ділянкою є унікальним прикладом поєднання провадження щодо застосування заходів адміністративного припинення та заходів адміністративної відповідальності в межах іншого деліктного провадження, оскільки прийняття рішення про припинення права користування земельною ділянкою яка використовується з порушенням земельного законодавства є проявом застосування адміністративних санкцій.

Завершується дисертаційна робота В.Е.Залевського розгорнутими доволі чисельними висновками, які відображають найбільш важливі результати дослідження. Зазначені висновки відповідають меті та завданням роботи, а також свідчать, що проведене дослідження дало змогу по-новому підійти до аналізу проблематики адміністративно-процесуального, а точніше - адміністративно-процедурного регулювання земельних відносин.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження. На підставі аналізу змісту дисертаційного дослідження можна стверджувати, що вона містить достатню кількість положень, які можна визнати такими, що містять елементи наукової новизни або є такими повністю. Серед положень, які були сформульовані вперше, варто відзначити положення про те, що управлінським адміністративним провадженням у сфері земельних відносин є властивою складна, інтегральна структура, елементи якої представляють собою окремі адміністративні провадження - «субпровадження». Субпровадження, на думку автора, представляють собою стандартні адміністративні провадження щодо прийняття управлінських рішень органами виконавчої влади чи органами місцевого самоврядування. Інтегральна структура, зокрема, є властивою для адміністративних проваджень по відчуженню або наданню у користування земельних ділянок державної або комунальної власності. Цікавим з погляду зору наукової новизни є виділення автором окремого різновиду управлінських адміністративних проваджень у сфері земельних відносин, а саме циклічного багаторівневого адміністративного провадження з реституційним елементом. Його прикладом є адміністративне провадження щодо консервації земель. Реституційний елемент полягає в тому, що кінцеве рішення, прийняте уповноваженим органом за своїм змістом може бути протилежним за змістом рішення, на виконання якого було спрямоване відповідне провадження.

У межах оцінки наукової новизни положень, які були удосконалені автором у процесі дисертаційного дослідження слід відзначити удосконалення положень вчення про адміністративно-процесуальну форму, зокрема уточнення того, що адміністративно-процесуальна форма у сфері земельних відносин – це формально (нормативно) визначена послідовність актів реалізації матеріальних правових норм, що обумовлює досягнення цілей адміністративно-правового регулювання у сфері земельних відносин.

У межах оцінки положень, які дістали подальшого розвитку, слід згадати сформульовані автором підходи до обґрунтування доцільності та

необхідності використання методів адміністративного права для регулювання земельних відносин; положення щодо систематизації корупційних ризиків у сфері адміністративно-процесуального регулювання земельних відносин, а також теоретичні положення щодо структури адміністративних проваджень, зокрема щодо використання процесуальної мети як основного критерію побудови такої структури.

Зауваження щодо змісту дисертаційної роботи. Незважаючи на достатній рівень дисертаційного дослідження В.Е.Залевського, окремі положення дисертації потребують уточнень, додаткових пояснень чи є значною мірою дискусійними.

1. У назві роботи, його плані та при розкритті конкретних питань йде мова про «адміністративно-процесуальне регулювання», «адміністративно-процесуальну форму», а також стверджується, що «співвідношення категорій

«адміністративний процес» та «адміністративне провадження» на даний момент залишаються дискусійними» (с. 51 дисертації). При викладі ж переважно йдеться про регулювання діяльності органів виконавчої влади та

органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин, тобто, про відповідну адміністративну процедуру. На наш погляд, подібне застосування категорії «адміністративний процес» є відверто застарілим, не відповідає як законодавству, так і сучасним напрацюванням адміністративно-правової науки. Зокрема, автор базує свої висновки на підручниках з адміністративного права, найновіший з яких датується 2014 роком, і це при тому, що після 2020 року було опубліковано чимало нових.

2. При розкритті поняття дискреційних повноважень здобувачем згадано (с. 56 дисертації) новий Закон України «Про адміністративну процедуру», що набув чинності наприкінці 2023 року. Однак в усіх інших питаннях, включаючи співвідношення категорій «адміністративного провадження» та «адміністративної процедури», положення цього нового Закону в дисертаційному дослідженні не висвітлено. В результаті це не дозволило

авторові повною мірою проаналізувати різноманітні аспекти задекларованої теми, виходячи з істотно оновленої в Україні адміністративно-правової доктрини та відповідних норм загального акта про адміністративну процедуру, який буде застосовуватись і у сфері земельних відносин.

3. Викликає здивування твердження здобувача, що «на відміну від України, принцип правової визначеності широко й активно застосовується в європейських країнах» (с. 64 дисертації). Адже, по-перше, цей принцип достатньо широко використовується у правозастосовній практиці і, зокрема, судами адміністративної юрисдикції. По-друге, належність України до європейського континенту не викликає сумнівів як у контексті географії, так і відповідної правової системи.

4. Рецензована дисертація має відносно визначений предмет дослідження «адміністративно-процесуальне регулювання земельних відносин» (с. 20). Поряд із цим, у роботі автор без особливої потреби намагається детальніше висвітлити юридичні категорії, які мають лише дотичне значення до предмету дослідження, наприклад, правового конфлікту/спору (с. 77), адміністративної послуги (с. 118) та ін.

5. Запропоновані автором класифікації адміністративних проваджень у сфері земельних відносин є сумнівними як у теоретико-правовому аспекті, так і щодо їх практичного застосування. Зокрема, не вважаємо коректним поділ неюрисдикційних адміністративних проваджень на управлінські та сервісні, адже вони чималою мірою перетинаються. Ба більше, саме виділення «управлінських адміністративних» проваджень є слабо логічним, адже містить елемент тавтології. Поряд із цим, незначним виправданням для автора є його визнання, що «адміністративні послуги теж, певним чином можуть мати управлінську природу, особливо коли їх надання є тісно пов'язаним із здійсненням суто управлінських дій, здійснюваних суб'єктами владних повноважень» (с.80 дисертації). Однак у будь-якому випадку, впадає у вічі застарілість та нелогічність понятійно-категоріального апарату, якими послуговується здобувач.

6. Висвітлення конкретних адміністративних проваджень у сфері земельних відносин та відповідні пропозиції автора також нерідко є чималою мірою сумнівними. Зокрема, коли йде мова про виділення окремих стадій «опрацювання заяви» (с. 91) чи «формування заяви» (с. 125). Такі дії уповноважених суб'єктів адміністративних проваджень варто називати етапами, але напевно не стадіями.

7. Наявність у тексті формулювання згадки про «...опротестування рішення посправі про адміністративне правопорушення» (с. 167) не може бути виправдана навіть застарілістю використаної літератури, адже протягом тривалого періоду не відповідає чинному законодавству.

Наведені зауваження, на погляд офіційного опонента є чималими, але при тому не змінюють загальної позитивної оцінки результатів рецензованого дисертаційного дослідження В.Е. Залевського. У цілому робота виконана на достатньому теоретико-методологічному рівні, виглядає доволі цілісною та завершеною.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях. Основні теоретичні положення і висновки дисертації викладені у восьми наукових працях, з яких чотири статті – у наукових фахових виданнях України, одна у зарубіжному виданні, та трьох тезах наукових доповідей на науково-практичних конференціях. Публікації автора доволі повно відображають результати дослідження, є достатньою мірою ґрунтовними та актуальними.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Дисертація є самостійним дослідженням, виконаним В.Е.Залевським, сформульовані в ній положення і висновки обґрунтовано на основі власних пошуків, зроблено належні посилання на наукові праці дисертанта, наведені в анотації. Перелік цих праць також міститься у списку використаних джерел. Усі публікації дисертанта пов'язані з темою дисертаційної роботи та розкривають її зміст. Вказані публікації здійснені одноосібно, без співавторів. У дисертаційній роботі не виявлено ознак академічного плагіату та інших порушень, що

могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного дисертантом дослідження.

Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації.

Аналіз змісту анотації дисертації свідчить про її відповідність основним положенням, які викладено в тексті дисертації. Анотація не містить положень чи ідей, які не зазначені в основному тексті дисертації і є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертації та основних результатів дослідження, що позначені як елементи наукової новизни.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Залєвського Владислава Едуардовича «Адміністративно-процесуальне регулювання земельних відносин» виконано на достатньому теоретичному та методологічному рівні, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а його автор – Залєвський Владислав Едуардович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Офіційний опонент :

Професор кафедри адміністративного
та фінансового права Львівського
національного університету
імені Івана Франка,
доктор юридичних наук, професор

Андрій ШКОЛИК

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 11:48:49 13.01.2024

Назва файлу з підписом: Відгук_Залевський.docx.asice
Розмір файлу з підписом: 31.3 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Відгук_Залевський.docx
Розмір файлу без підпису: 27.1 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ШКОЛИК АНДРІЙ МИХАЙЛОВИЧ

П.І.Б.: ШКОЛИК АНДРІЙ МИХАЙЛОВИЧ

Країна: Україна

РНОКПП: 2490314352

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 11:48:47
13.01.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F0400000081513501208D9F04

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2023.12.21 13:00